

PEYAMİ SAFA'NIN HİKÂYECİLİĞİ VE KİTAPLARINA GİRMEMİŞ BİR HİKÂYESİ

Sevde DUMAN*

Öz: Üretken bir yazar olan Peyami Safa, yaşamı boyunca yüzü aşkın hikâye kaleme almıştır. İlk hikâyelerini *Yirminci Asır* gazetesinde, "Asrın Hikâyeleri" başlığı altında neşretmiştir. Halk arasında adının duyulmasını sağlayan bu ilk hikâyeleri günü gününe kaleme alınan, sanatsal kaygılarla ortaya çıkmayan metinlerdir. Hikâyelerinde, sıradan insanlara ve onların yaşamlarına objektifini çevirmiş, oradan elde ettiği malzemeyi kendi muhayyilesinde yoğurup halka sunmuştur. Daima sıradan insanları merkeze koymuş, toplumun hemen hemen her kademesindeki insanları hikâyelerine dâhil etmiştir. Peyami Safa üzerine yapılan çalışmalarda ağırlıklı olarak romanları üzerinde durulmuş, hikâyeleri çok fazla incelenmemiştir. Onu tam manasıyla anlamak için mutlaka tüm hikâyelerinin incelenmesi gerekmektedir. Çünkü bunlar, romanlarına giden yolda yazarın kalemini güçlendiren ve fikirlerini olgunlaştıran ilk örnekler olması bakımından önem arz etmektedir. Bu çalışmada Peyami Safa'nın hikâyeciliği ele alınacak, hikâyelerindeki konu, şahıs kadrosu, zaman, mekân, dil ve anlatım unsurlarına dair genel bir değerlendirme yapılacaktır. Ardından kitaplarına girmemiş olan "Oyuncak" adlı hikâyesinden bahsedilecek ve hikâyenin tam metni verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Peyami Safa, *Yirminci Asır*, Hikâye, Türk Edebiyatı, "Oyuncak".

PEYAMİ SAFA'S STORYTELLING AND A STORY WHICH DID NOT TAKE PLACE IN HIS BOOKS

Abstract: Peyami Safa, a prolific writer, wrote more than a hundred stories in his lifetime. He started to publish his first stories in the *Yirminci Asır* newspaper, under the title "Asrın Hikâyeleri". The first stories, which make his name heard among the public, are texts written day by day which do not arise with artistic concerns. In his stories, turned his objective into ordinary people and their lives, combined the material he obtained from there in his own imagination and presented it to people. It has always put ordinary people at the center and included people at almost every level of society in their stories. Studies on Peyami Safa mainly focused on his novels and his stories were not studied much. In order to fully understand him, all of his stories must be examined. Because these are important in that they are the first examples that strengthen the author's writings and mature his ideas on the way to his novels. In this study, Peyami Safa's storytelling will be discussed, a general assessment of the subject, people, time, space and elements of language and expression will be generally evaluated. Afterward, never mentioned the story of him called "Oyuncak" will be discussed and the full text of the story will be given.

Keywords: Peyami Safa, *Yirminci Asır*, Story, Turkish Literature, "Oyuncak".

* Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, Edirne, ORCID ID: 0000-0001-9474-6476 seveduman401@gmail.com

Giriş

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının en üretken yazarlarından biri olan Peyami Safa, roman, hikâye, makale ve fıkra gibi pek çok türde eser vermiştir. Edebiyat dünyasında ise romanları ve romancı kimliğiyle ön planda olan yazar, altmış iki yıllık yaşamı boyunca yüzü aşkın hikâye kaleme almıştır. Ancak bu hikâyelerin tamamını ayrıntılı ve kapsamlı biçimde inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Nitekim onun üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında romanlarına ağırlık verildiği, hikâyelerinin üzerinde fazlaca durulmadığı görülmektedir. “(...) *Safa'nın romanları üzerinde inceleme yapmadan önce hikâyelerinin mutlaka okunması (...)*” (Şen, 2008: 581) ve tetkik edilmesi lazımdır. Çünkü bunlar, romanlarına giden yolda yazarın kalemini güçlendiren ve fikirlerini olgunlaştıran ilk örnekler olması bakımından önem arz etmektedir.

Peyami Safa bir roman yazarı olarak tanınsa da edebiyat dünyasındaki ilk şöhretini romanlarına değil hikâyelerine borçludur. Yazar, ağabeyi İlhami Safa ile birlikte *Yirminci Asır* adlı bir gazete çıkarmaya başlar. Bu gazetede “Asrın Hikâyeleri” başlığı altında neşrettiği hikâyeleri halk tarafından büyük bir rağbet görür. Halkın ilgisi, edebiyatçıların teşvikleriyle cesaretlenen yazar, başlarda imzasız neşrettiği hikâyelerine imza atmaya başlar. Peyami Safa, bu durumu Cahit Sıtkı Tarancı'ya verdiği mülakatta şöyle anlatmaktadır:

On dokuz yaşında kardeşimin teşvikiyle, muallimlik ve memuriyet hayatından matbuata geçerek “Yirminci Asır” adlı bir akşam gazetesi çıkarmaya başladık. Orada, “Asrın Hikâyeleri” başlığı altında, ilk otuz kırk tanesi imzasız ve tamamıyla halk için gazete hikâyeleri yazmaya başladım. Bu hikâyeler o zaman halk arasında beni hâlâ hayrete düşüren bir muvaffakiyet kazandı. O zamanın genç edebiyatı beni hararetle teşvik ediyor, hikâyelerime imza atmamı istiyordu. Yakup Kadri “Bize bir üslup getirdin.” diyor, Yahya Kemal, sonra başkaları için çok tekrarlanan bir esprit ile “İsmail Safa'nın en güzel eseri Peyami'dir.” diyordu. Ömer Seyfettin, Faruk Nafiz ve daha birçokları, bana gelen cesareti cömert ellerle dağıtanlar arasındadırlar. Sonra imza atmaya başladım. (Tarancı, 1940, 2-3)

Peyami Safa'nın “Asrın Hikâyeleri” başlığı altında neşrettiği hikâyeleri sanatsal kaygılarla ortaya çıkmayan metinlerdir. Yazarın hikâyelerinden bahsederken kullandığı ifadeler bu tespiti destekler niteliktedir: “*Fakat hâlâ bu yazılar, beni, edebiyata girmiş olmak vakıasına inandıracak kuvvette şeyler olduklarını bizzat bana kabul ettirmekten çok uzak, günü gününe çırpıştırma karalamalardır*” (Tarancı, 1940, 2-3).

Peyami Safa, “Asrın Hikâyeleri” sayesinde kavuştuğu ünün ardından gözünü roman sahasına çevirir. “İlk romanı olan *Sözde Kızlar*’ı yirmi iki yaşında yazmış ve neşretmiştir” (Göze, 1987, 11). “*Sözde Kızlar*”ın ardından roman sahasında eser vermeye yoğunlaşsa da hikâye yazmayı bırakmaz. “*Peyami Safa’nın 103 hikâyesi Halil Açıkgöz tarafından derlenerek 1980 yılında Ötüken Neşriyat tarafından Hikâyeler başlığı ile yayımlanmıştır*” (Şen, 2008: 577). Ancak “*Elinizdeki kitapta bütün hikâyeler bir araya getirilmiş değildir. Zaten, kitabın da hacminden anlaşılacağı üzere, hikâyelerinin tamamı bir kitabın çerçevesini aşacak derecede çoktur*” (Safa, 2019, 18).

Yaptığımız araştırmalar sonucunda Peyami Safa’nın kendi adıyla yayımladığı “Oyuncak” adlı bir hikâyeye ulaştık. Bu çalışmada, Peyami Safa’nın hikâyeciliği ele alınacak, devamında kitaplarına girmemiş olan “Oyuncak” adlı hikâyesinden bahsedilecek ve hikâyenin tam metni verilecektir.

Peyami Safa’nın Hikâyeciliğine Bir Bakış

İyi bir gözlemci olan Peyami Safa, hikâyelerinde sıradan insanlara ve onların yaşamlarına objektifini çevirmiş, oradan elde ettiği malzemeyi kendi muhayyilesinde yoğurup halka sunmuştur. Merkeze koyduğu sıradan insanı zaaflarıyla, sorunlarıyla, yaşadığı zorluklarla ve en kötü yönleriyle ele almıştır. Bunu yaparken çoğu kez bireyin iç dünyasına, eylemlerinin asıl sebebine, ruhsal yapılarına yönelmemiştir. Ancak bireyin diğerlerinden ayrılan bir yönü ya da huyu varsa bunu da belirtmekten geri kalmamıştır.

Yazar, sıradan insanı merkeze koymakla kalmamış, aynı zamanda bunların yaşamları boyunca karşılaştıkları hemen hemen her olayı hikâyelerine konu edinmiştir. Kimi zaman cinsel arzularla hareket eden gençlerin kısa aşk maceralarını anlatırken kimi zaman da âşık olduğu kadının gerçek yüzünü öğrenen erkeklerin intihara sürüklenme süreçlerini anlatmıştır. Bazen hayat kadınlarının yaşamına odaklanmış bazen de yönünü bir doktor ve hastasına çevirmiştir. Genellikle farklı statüdeki insanların farklı yaşamlarını anlatmaya özen göstermiştir. Böylelikle hikâyelerindeki konuların geniş bir alana yayılmasına da zemin hazırlamıştır. Onun hikâyelerindeki konu dağılımıyla ilgili, edebiyat dünyasının önemli akademisyenlerinden Orhan Okay (2002: 435) şunları söylemiştir:

Bu hikâyelerden hemen tamamı magazin dergilerinde ve benzeri gazete sayfalarında yayımlanmış ve bu gibi yayınların okuyucusuna hitap edecek seviyede hafif konular üzerine kurulmuştur. Çoğu İstanbul’un çeşitli semtlerinde geçen olaylarda

kadın-erkek ilişkileri, basit aşk, kıskançlık ve çapkınlık vakaları, arada dolandırıcılık, sahtekârlık, hırsızlık gibi biraz da zekâ oyunları tekrarlanır.

Safa'nın hikâyelerinde zengin bir şahıs kadrosu dikkat çekmektedir. Toplumun hemen hemen her kademesindeki insanlar, hikâyelerde az ya da çok kendilerine yer bulurlar. İşte bu insanları ekonomik durumlarına, mesleklerine, cinsiyet ve yaşlarına, medeni hâllerine ve eğitimlerine göre şöyle sınıflandırmak mümkündür:¹

EKONOMİK DURUMLARINA GÖRE İNSANLAR
<p>1. Zenginler: Rahmi (“Elli Yaşında Bir Adam”: 420-425), Şivekâr (“Kırkıncıdan Sonra”: 201-203), Hasan Bey (“Hasan Bey’le Rekabet”: 180-186), Emine Teyze (“Emine Teyze”: 147-150), Nazime Hanım (“Çürük Diş”: 274-276), Cemil-Semahat (“Olağan Şeyler”: 226-228), Sabri Bey (“Çuruk”: 91-99), Usta Todori (“Sarı Lekeler”: 45-48).</p>
<p>2. Fakirler: Saime (“Birçokları Gibi”: 53-56), kadın (“Nafile Gayret”: 157-161), Küçük Ali (“Bayram Hediyesi”: 162-165), Mahmut-Şaziye (“Emine Teyze”: 147-150), Âdil Efendi (“İlk Aşk”: 286-289), adam (“Sokakta Kalan Şair”: 434-439).</p>
MEDENİ HÂLLERİNE GÖRE İNSANLAR
<p>1. Evliler: Seniha-Şinasi (“İçkinin Fazileti”: 216-219), Cemil-Semahat (“Olağan Şeyler”: 226-228), Selma-Cevat (“Selma’nın Üzüntüsü”: 190-192), Melike-Haluk (“Unutulmayan Bir Hatıra”: 196-198), Halit-Cemile (“Kazara mı?”: 206-207), Hulusi-Kadın (“Bazı Kere Hayvanlaşırız”: 57-60).</p>
<p>2. Dullar: Şaban Efendi (“Bir Cuma Gecesi”: 223-225), Vasıf Bey (“Gayet Müşkül Bir Vaziyet”:235-237), Mükerrrem (“Boşandıktan Sonra”: 208-211), Sabahat (“Çay Daveti”: 142-146), Melahat Hanım (“Elli Yaşında Bir Adam”: 420-425), Melek (“Pembe Yalı Efsanesi”: 340-344).</p>
<p>3. Bekârlar: Muazzez (“Hangisi?”: 219-220), Jülide (“Mezad Malı”: 238-240), Fahri (“Aşksızlar”: 236-239), Hasan Bey (“Hasan Bey’le Rekabet”: 180-186).</p>
CİNSİYET VE YAŞLARINA GÖRE İNSANLAR
<p>1. Genç Kızlar: Jülide (“Mezad Malı”: 238-240), Semahat (“Olağan Şeyler”: 226-228), Pasaklı Gülsüm-Naime (“Pasaklı Gülsüm”: 109-113), Makbule-Perihan (“Çuruk”: 91-99), Zerrin (Kör Aşk: 65-69), Karmen (“Çingeneler Cazibelidirler”: 37-40), Nevin (“Lastik Top”: 41-44), Fahriye-Behire-Makbule (“Sarı Lekeler”: 45-48), Sezâ</p>

¹ Sınıflandırma yapılırken Halil Açıköz tarafından hazırlanan Peyami Safa-*Hikâyeler* adlı eser esas alınmıştır ve çalışmada geçen sayfa numaraları bu esere aittir. Ayrıca eserdeki tüm hikâyeler incelense de hepsi teker teker sınıflandırılmaya alınmamış, tipik birkaç örnek verilmeye çalışılmıştır.

<p>(“Sezâcık”: 264-269), Zerrin (“İlk Aşk”: 187-189), Mahmûre (“Kısa Günün Kârı”: 199-200).</p>
<p>2. Delikanlılar: Hüsni (“Mezad Malı”: 238-240), Cemil (“Olağan Şeyler”: 226-228), Mirza Ali (“Mirza'nın Aşkı”: 74-77), Raif (“Çingeneler Cazibelidirler”: 37-40), Âdil Efendi (“İlk Aşk”: 286-289), Fahri ve arkadaşları (“Aşksızlar”: 236-239), Hüseyin (“Muazzez Hanım'ın Aşkı”: 264-267).</p>
<p>3. Çocuklar: Küçük Ali (“Bayram Hediyesi”: 162-165), Macit-Güzin (“İlk Rüya”: 241-242), Hüseyin (“Anadolu'da Bir Gece”: 345-350), Macit (“Gazi”: 359-363).</p>
<p>4. Orta yaşlılar ve yaşlılar: Rahmi (“Elli Yaşında Bir Adam”: 420-425), Fahri (“Gümüş Saplı Bir Baston”: 426-427), Sabri Bey (“Çuruk”: 91-99), Şemsettin Efendi (“Şemsettin Efendi'nin İzdivacı”: 282-285), Şaban Efendi (“Bir Cuma Gecesi”: 223-225), Hayati Bey-Hâdiye Hanım (“Maaş Cüzdanı”: 257-260), Hâdiye Hanım (“Hangisi?”: 219-220), Şivekâr Hanım (“Kırkıncıdan Sonra”: 201-203), Emine Teyze (“Emine Teyze”: 147-150), kayınpeder (“İçkinin Fazileti”: 216-218).</p>
<p>MESLEK GRUPLARINA GÖRE İNSANLAR</p>
<p>1. Memurlar: Şemsettin Efendi (“Şemsettin Efendi'nin İzdivacı”: 282-285), adam (“Tılsımlı Bir Kadın”: 123-141), Bedri-Namık-Kamil (“Kıskanç”: 78-81), Haydar Efendi-Hasan Efendi-Hamdi Bey (“Terakkiye Hazırlık”: 376-382), Hamdi (“Erguvanlar”: 331-335).</p>
<p>2. Avukatlar: Fazıl (“Karanlığın Bir Şakası”: 204-205), adam (“Tılsımlı Bir Kadın”: 123-141).</p>
<p>3. Doktorlar: Fuat (“Nafile Gayret”: 157-161), Ahmet Faik (“Rıza-yı Tarafeyn”: 254-256), Seyfi (“Dört Koca”: 82-90), Fazıl (“Pembe Yalı Efsanesi”: 340-344), adam (“Tedavi”: 302-306), adam (“Ölen Sevgili”: 311-314), adam (“Bir... Deli!”: 315-320).</p>
<p>4. Öğretmen: Kerim (“Dört Koca”: 82-90).</p>
<p>5. Hizmetçiler: Eleni (“Bazı Kere Hayvanlaşırız”: 57-60), Hafize Hanım (“Pasaklı Gülsüm”: 109-113), Eleni (“Olağan Şeyler”: 226-228), Gülşen (“Erguvanlar”: 331-335).</p>
<p>6. İtfaiyeciler: Hüseyin-Ali (“Bir Çift Küpe”: 248-250).</p>
<p>7. Dolandırıcılar/Hırsızlar: Ahmet Hamdi (“Doğru Hikâye”: 410-419), adam (“Evhamlı Bir Yolcu”: 229-231), adam (“Romatizmalı Bir Kol”:221-222), adam (“Bir Taşla İki Kuş”: 246-247), Cin Hüseyin-Ali (“Yankesici”: 371-375).</p>

8. Yazarlar: Peyami Safa-Hasan Bey (“Nasıl Tecennün Etiler?”: 212-215), adam (“Sokakta Kalan Şair”: 434-439), adam (“Bana Benzeyen Ölü”: 428-431).
9. Askerler: Kamil (“Unutmadın Değil Mi?”: 61-64), kumandan (“Hınç”: 151-156), Ahmet Halim (“Gece Saat Dokuzdan Ona Kadar”: 70-73), Kadri (“Çılgın Bir Geceden Sonra”: 104-108), adam (“Kara Bulut”: 243-245), adam (“Pasaklı Gülsüm”: 109-113).
10. Polisler: Necati (“Roza”: 397-399), adam (“Bayram Hediyesi”: 162-165), adam (“Bir Taşla İki Kuş”: 246-247).
11. Hayat Kadınları: Roza (“Roza”: 397-399), kadın (“Çılgın Bir Geceden Sonra”: 104-108), kadın (“Karin Ağrısı”: 114-119), Saime (“Birçokları Gibi”: 53-56), kadın (“Nafile Gayret”: 157-161), Zehra (“Gece Saat Dokuzdan Ona Kadar”: 70-73).
12. Tüccar: Adam (“Vazife”: 405-406).
13. Falcı: Adam (“Falcı”: 232-234).
14. Kuyumcu: Astik Efendi (“Bir Çift Küpe”: 248-250).
EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE İNSANLAR
1. Eğitilmişler: Memduh-Cevdet-Sami (“Mavi Boncuk”: 270-273), Rıfki (“Unutmadın Değil Mi?”: 61-64), Fazıl (“Pembe Yalı Efsanesi”: 340-344).
2. Eğitimsizler: Pasaklı Gülsüm (“Pasaklı Gülsüm”: 109-113), Saime (“Birçokları Gibi”: 53-56).

Yukarıdaki sınıflandırmaya bakıldığında kadın kahramanların bazılarının eğitimsiz ve hayat kadını oldukları görülmektedir. Hayat kadını olanların bir kısmı yoksulluk sebebiyle bu mesleği yapmak zorunda kalmışlardır. “Birçokları Gibi”deki Saime, dayısı savaşta öldükten sonra anne ve babasını geçindirmek amacıyla fuhuş yapılan bir evde çalışmaya başlar. Para getirirse her şeyin değişeceğine inansa da durumlar hiç beklemediği bir yöne doğru evrilir. Babası, kızının kirli bir hayat yaşadığını öğrendikten sonra vefat eder. Annesi ise kızının kirli yollardan kazandığı kirli parasına tenezzül etmez ve bir yerde aşçılık yapmaya başlar. Anne ve babasını yoksulluktan kurtarmak için hayat kadını olan Saime, birkaç yıl sonra mesleği bırakmak, eski namuslu günlerine tekrar dönmek ister:

Birkaç defa bu evden kaçmak, bu hayatı terk etmek, namuslu ve sessiz hayatıma dönmek istedim. Fakat kabil mi?.. Bu hayat insanı bir yengeç gibi... yakalıyor ve asla bırakmıyor. Buraya istediğin zaman gelebiliyorsun, fakat istediğin zaman çıkamıyorsun. Çünkü seni buraya getirenler her şeyini düşünüyorlar. Omuzlarına ipek çarşaf,

ayaklarına rugan iskarpin geçirdikleri zaman deftere senin hesabına iki yüz lira borç yazmayı da unutmuyorlar. Evet borcun var, bir yere gidebilir misin? (Safa, 2019, 53).

Yoksulluk sebebiyle ahlaksız bir hayat yaşamak zorunda kalan Saime ve türevlerinin hemen ardından ahlakî çöküntü yaşayan, namus gibi bir değere sahip olmayan evli kadınlar gelir. Bunlar, arzularının peşinden koşmayı tercih eden, kocalarının en yakınlarıyla yasak aşk yaşayan kimselerdir. Evli kadınların ihanetini anlatan hikâyelerden birkaçı şunlardır: “Sadık Bey’in Zevcesi”, “Tılsımlı Bir Kadın”, “Gümüş Saplı Baston”, “Bir İhanet Hikâyesi Daha”, “Mavi Gözlü Misafir”, “Hüseyin Bey’in Köpeği”, “Tehdit Mektubu”.

Hikâyelerdeki erkek kahramanlar incelendiğinde pek çoğunun eğitilmiş, çalışan, geçim derdi çekmeyen insanlar oldukları görülmektedir. Kadın kahramanların tam aksine erkekler, meslekleriyle ön plandadırlar. Avukat, doktor, öğretmen, asker, polis, yazar, kuyumcu gibi çeşitli meslek gruplarına dâhil olanlar daima erkeklerdir.

Bazı erkekler, hayat kadınlarını görür görmez âşık olurlar. Ancak ilerleyen zamanlarda âşık olduğu kadının ahlaksız yaşantısını öğrenen erkekler bu acı gerçeği kaldıramazlar ve intihar ederler. “Çılgın Bir Gecedan Sonra” adlı hikâye bu tespitin en güzel örneklerinden biridir. Hikâyenin esas kahramanı Kadri Bey, genç, yakışıklı, her zaman temiz ve sade giyinen biridir. Nazik bir kadının romanlarda olduğu gibi kendisine âşık olmasını istemektedir. Kadri Bey bir gün yolda yürürken yanından geçen bir kadının kendisine seslendiğini fark eder ve hiç düşünmeden kadının arabasına biner. Bindiği arabanın sahibiyile sabaha kadar vakit geçirir. O kadını tekrar görmek isteyen genç zabıt kadına bir türlü ulaşamaz. Hatta bir gün, kadının Göztepe’deki evine gider ancak hizmetliler tarafından dövülerek geri gönderilir. Kadri Bey, günlerce ulaşmaya çalıştığı kadının gerçek yüzünü –hayat kadını olduğunu- öğrendikten sonra intihar eder. “Mirza’nın Aşkı”nda da buna benzer bir konu işlenmiştir. Mirza, bindiği vagona yeşil gözlü, güzel ve alımlı bir kadınla karşılaşır ve onu elde etmek için dayanılmaz bir istek duyar. Kadının indiği durakta iner ve takibe başlar. Takip edildiğini anlayan kadın polis çağıracağını söyleyerek genç adamı yanından uzaklaştırır. Mirza, ilk defa gördüğü bu kadını günlerce, haftalarca düşünür. Seyahatin kendisine iyi geleceğini düşünür ve memleketi Tahran’a gider. Ancak bu yeni mekânda da zihni hep aynı şeyle -o kadınla- meşguldür. Mirza, tek çıkış yolunun âşık olduğu kadını bulmak olduğunu düşünür ve Tahran’daki tüm mal varlığını satıp İstanbul’a gelir. İstanbul’da haftalarca, aylarca o kadını arar.

Kadını aramaya başladı.

Beyoğlu'nun içeri hayatını bilirmiş gibi, büyük bir laubalilikle her yere girip çıktı. Birçok avuçları kâğıt para ile okşadı, aradı arattırdı, sordu, soruşturdu. Bir arı kadar hararetle koşuyor, dolaşiyor, birçok akşamlar bitkin bir hâlde yatağa düşüyordu. Fakat nâfile... Nâfile, yok, yok, yok.

Böyle üç ay geçti (Safa, 2019, 76).

Mirza, aylarca aradığı kadınla tesadüfen Taksim Bahçesi'nde karşılaşır ve başından geçen macerayı olduğu gibi anlatır. Kadın ise bir metres olduğunu ve günde otuz lira kazandığını söyler. Mirza sevdiği kadının metres olduğunu öğrenince çok üzülür, evine gider, bir bıçak alır ve göğsüne saplayıp intihar eder. Hikâyede bu olay şöyle anlatılır:

Doğru apartmanına koştu, yatak odasına girdi, kapıyı kilitledi.

Bavulundan bıçağını çıkardı, göğsünü çözdü. Tenini açtı. Sol eliyle bıçağın ucunu kalbinin üstüne dayadı. Sağ eliyle arkasından karyolanın demirini tuttu. Gözlerini kapadı, dişlerini gıcırdatarak sıktı ve bıçağını bastırdı.

Belediye doktoru ölüyü muayene ederken onun dişlerinin kâmilten kırıldığını görmüştü (Safa, 2019, 77).

Peyami Safa'nın hikâyelerinde olaylara dekor olan mekân İstanbul'dur. *"Hikâyelerdeki vakalar, bir iki tanesi istisna tutulursa, daima İstanbul'da geçer (...)"* (Safa, 2019, 15). *"Sadece iki hikâyesinin mekânı İstanbul dışıdır: "Beyrut'un Leylâ'sı" (s. 79) Beyrut'ta ve "Anadolu'da Bir Gece" (s. 328) Ilgaz Dağları'nda geçer"* (Şen, 2008: 580). Olaylar genel olarak İstanbul'un Beyoğlu semtinde geçer. "Çingeneler Cazibelidirler"de esas kahraman Raif, yeni bir kadınla tanışmak için Beyoğlu'na gider. Bu adam, yeni bir kadınla tanışmak için yaptığı gezintide genç bir çingene kıızıyla karşılaşır, çok etkilenir. Karmen adını verdiği kıza para karşılığında bir gece geçirmeyi teklif eder. Onun yeni tanıştığı bir kadına karşı yaptığı bu teklif, ahlakî çöküntüsünün ne boyutta olduğunu da ispatı niteliğindedir. Çapkın bir genç olan Raif, Karmen'e sadece cinsel duygularla yaklaşır:

Raif gezinti yaparken bir Çingene kızını çok beğenir ve onunla cinsel bir beraberlik hayal eder. Kızın bunu kabul etmemesi üzerine onunla "kaçmaya", bir anlamda onun bütün sorumluluklarını üzerine almaya, bir nevi evlenmeye razı olur. Cinsel arzunun Raif'i hiç de planlamadığı bir iş yapmaya, bir Çingene kıızıyla birlikte yaşamaya itmesi manidardır (Harmancı, 2012, 86).

“Çingeneler Cazibelidirler” hikâyesinde en dikkat çekici şeylerden biri, kahramanın yeni bir kadınla tanışmak için seçtiği mekânın Beyoğlu oluşudur. Beyoğlu, Peyami Safa'nın hikâyelerinde Batılılaşmanın ve ahlakî çöküntünün simge mekânlarından biridir:

Beyoğlu, Şişli, Nişantaşı, Osmanbey vd. Avrupa'nın dejenere eden tesiriyle içki ve sefahat yuvalarıdır: Harp vurguncuları, uçkağitçılar, kendi millî ve mânevî değerlerinden kopmuş insanlar, çöken Osmanlı aristokrat ailelerin fertleri, düşük kadınlar hep buralarda yaşamaktadırlar (Safa, 2019, 15).

Yazarın hikâyelerinde en az önem verdiği unsur zamandır. Hikâyelerde olayların gerçekleştiği zamanla ilgili kesin bir tarih ibaresine rastlamak oldukça zordur. Kesin bir tarih ibaresi kullanmasa da saat, gün, ay ve mevsim gibi zamanı ortaya çıkaracak ibarelere yer vererek okuyucunun vaka zamanını bulmasına imkân sağlamaktadır: *“O gün cuma idi. Raif aynanın karşısında her günküden fazla durdu. Bir saat kadar saçları, bıyıkları ve çehresinin bazı kısımlarıyla meşgul oldu”* (Safa, 2019, 37).

Olayların çoğu dar bir zaman dilimi içerisinde birkaç saat ya da günde olup bitmektedir. Dar bir zaman diliminde yaşanan olaylar kronolojik bir sıra takip edilerek anlatılmıştır. Bu tarzda oluşturulmuş hikâyelere şunlar örnek gösterilebilir: “Bazı Kere Hayvanlaşıyoruz...”, “Gece Saat Dokuzdan Ona Kadar”, “Karın Ağrısı”, “Emine Teyze”, “Nafile Gayret”, “Bayram Hediyesi”, “Sadık Bey'in Zevcesi”, “Karanlığın Bir Şakası”, “Kazara Mı?”, “Romatizmalı Kol”, “Falcı”, “Mezad Malı”, “İlk Rüya”, “Kara Bulut”, “Bir Taşla İki Kuş”.

Peyami Safa, hikâyelerinde günlük konuşma diline yakın, sade, açık ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Argo ve küfürlü kelimelere çok fazla yer vermemiştir. Genellikle kısa ve kurallı cümleler kurmayı tercih etmiştir. Ancak hikâye kahramanlarının fiziksel özelliklerini ve tavırlarını tasvir ederken uzun ve devrik cümleler kurma yoluna gitmiştir. İşte bu cümlelerde sıfat ve benzetmelerden çokça yararlanmıştır:

Hınzır, eti canlı karı, ne de güzel ud çalar, ne de tatlı şarkı söyler, böyle bir taraftan çalıp bir taraftan söylerken ne de baygın göz süzüşü, gerdan kırışı, omuz titretişi, iç çekişi vardır, biraz kemikleri irice, büyücek ama, elma topuklu ayaklarını yere değdirerek usul tempo tutarken kısa bacaklarının lop etleri nasıl da löpür löpür sallanır, boğazından bir iki kadeh rakıyı damla damla, yudum yudum içine kaydırınca lop yanakları nasıl da pembeleşir, gözleri nasıl da felfecir okur, dudakları nasıl da şapırdar, hıf (Safa, 2019, 224).

Hikâye Külliyyâtı Dergisinde Yayımlanan Bir Hikâye: “Oyuncak”

Peyami Safa sağlığında hikâyelerinin bir kısmını kitaplaştırma imkânı bulmuştur. Kitaplarında bulunmayan, gazete ve dergi sayfalarında kalan hikâyeleri ise 1980 yılında *Hikâyeler* başlığı altında yayımlanır. Ancak bu eserde yazarın tüm hikâyeleri bulunmamaktadır. Bu çalışmada tam metni verilecek olan “Oyuncak” adlı hikâye de Peyami Safa'nın kitaplarına girmeyen, gazete ve dergi sayfalarında kalan hikâyelerinden sadece biridir.

“Oyuncak”, *“Birinci Dünya Harbi'nin nihayete erdiği 1918 yılında 13 sayı olarak Kitabhâne-i Sûdî tarafından neşredilen Hikâye Külliyyâtı”* (Aykol, 2018: 101) dergisinin 12. sayısında yer almaktadır. Aynı sayıda Refik Halit Karay'ın “şüphe” adlı hikâyesi de bulunmaktadır.

Hikâyenin kahramanları Muhittin, Macide ve Kamil'dir. Muhittin, eşi Macide ile birlikte mutlu mesut bir evlilik hayatı geçirmektedir. İkilinin arasında senelerdir küçücük bir tartışma bile yaşanmamıştır. Macide, eşlik vazifesini eksiksiz yerine getiren ideal bir kadındır. Bu yüce kalpli, asil kadının gribe yakalanıp ölmesi Muhittin'i derinden sarsar. Muhittin bir gün Macide'nin elbiselerini yerlerine asarken pembe bir kâğıt bulur. Kâğıdı gözden geçirmeye başlayınca acı gerçeğe karşı karşıya kalır. Çok sevdiği, herkesin namus timsali olarak gördüğü karısının kendisini aldattığını öğrenir. Kâğıt Muhittin'in en yakın arkadaşı Kamil tarafından yazılmıştır. Böylece hem eşinin hem de dostunun ihanetini beklenmedik bir şekilde öğrenmiş olur. Muhittin bir an önce bu ilişkinin nasıl ve ne şekilde başladığını öğrenmek istemektedir. Kamil'in Giresun'da olduğunu bildiği için onun İstanbul'a dönmesini bekler. Günler sonra Muhittin'i heyecanlandıran bir gelişme yaşanır. Kamil bir köylü kızıyla evlenip İstanbul'a gelmiştir. Silahını alıp dışarıya fırlayan Muhittin, köprüde Kamil ile karşılaşır. Bu karşılaşmada Kamil, Macide'nin öldüğünü öğrenir. Ardından bu yasak aşkın nasıl başladığını ve ne zaman sonlandırdıklarını anlatır. Muhittin duydukları karşısında şaşkınlık yaşar. Konuşmanın ardından Kamil'e kin duymadığını söyler ve oradan ayrılır. Kısaca tanıttığımız “Oyuncak” adlı hikâyenin tam metni řöyledir²:

“Oyuncak”

Keder ve ıştırab nedir? Muhittin bunu Macide'nin ölümünden sonra anladı. Hayatın hiçbir acısı, çok sevdiği zavallı karısının bu ebedî³ ayrılışı kadar onu sarsmamıştı.

² Hikâyedeki kelime anlamları verilirken řu sözlüklerden yararlanılmıştır:

Bkz: Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 2000.

Bkz: Nişanyan, Sevan. *Nişanyan Sözlük Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*. İstanbul: Liber Plus Yayınları, 2018.

Bkz: *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları, 2005.

³ Sonsuz

Bir türlü inanamıyordu: Daha beş altı gün evvel, bahçe üstündeki yemek odasından, karşılıklı iskambil atarken, çılgın, şen kahkahalar fıskıran, o değil miydi? Nasıl, hangi esrarlı⁴ kuvvet, bu taze, sağlam ve kuvvetli vücudu bir haftaya varmadan böyle sapsarı bir mumya hâline soktu?

Muhittin her şeye razı idi: Kötürüm kalmaya, bütün evlerinin ve dükkânlarının yanmasına, ölünceye kadar aç ve sefil yaşamaya... Her şeye, her şeye, yalnız buna değil, bu melun⁵, habis⁶, korkunç düşmana: Ölüme! Ah, hayır, asla...

Yalnız kaldığı zamanlar, Macide'nin fotoğraflarına, bu cansız fakat muazzez⁷ gölgelere bakıyor, öyle saatlerce kalıyordu. Düşünüyordu ki hiçbir kadın Macide kadar asil ve yüksek bir kalbe mâlik⁸ olamazdı. İzdivaçlarından⁹ beri geçen asude¹⁰ ve mesut seneleri hatırladı, aralarında küçücük bir mübahase¹¹ şimşeği bile çakmamıştı. Onlar kimyevî iki zerrenin imtizacı¹² gibi birleşmiş, o kadar uygun yaşamışlardı. Hususiyile bu kadın zevcelik vazifesini ne kadar metin bir sadakatle ifa etmişti¹³. Etrafta herkes, bütün arkadaşları ve akrabası Macide'yi “namus” denilen eski asırların faziletini, bu yeni asırda büyük bir aşk ile taşıyan biricik kadınlar arasında görüyorlardı. Muhittin, yalnız tatlı ve taze bir vücuttan, iyi bir hayat arkadaşından değil, bir vazife ve fazilet havarisinden¹⁴ ayrıldığını da düşünüyordu.

Günlerce, haftalarca, aylarca zavallı Macide'nin hayali gözlerinin önünden ayrılmadı.

*
**

Bir gün kuvvetli bir iştihak¹⁵, Muhittin'i Macide'nin, ölüm gününden beri girmediği odasına sürükledi.

Bu odada ölümün dağıtamadığı şuh ve mest edici bir hava vardı.

Muhittin, şuarsuz bir hâlde, Macide'nin elbise dolaplarına koştu. O her biri ayrı bir hatıra taşıyan renk renk bluzları, sabahlıkları saatlerce öptü. Dantelalar, kurdele kıvrımları arasında

4 Gizli olan.

5 Lanetlenmiş.

6 Kötü huylu kimse.

7 Yüce.

8 Sahip.

9 Evlenme.

10 Rahat.

11 Bir konu hakkında iki veya daha çok kişinin karşılıklı konuşması.

12 Karışma, uyum sağlama.

13 Yerine getirme.

14 Yardımcı.

15 Arzulama, isteme.

gizlenen ve ebedî kalmaya karar vermiş gibi görünen mahrem, hususi ve samimi rayihayı¹⁶, o vücutların değil, ruhların kokusuna benzeyen esrarlı rayihayı içti ve ağladı.

Bütün o ipek yığınları sıcak gözyaşlarıyla ıslandılar.

Muhittin, ince bir ihtimamla¹⁷, Macide'nin metruk¹⁸ elbiselerini yerlerine asarken “çıt” etti, yere pembe bir kâğıt düştü.

Bu bir kâğıt değil, kâğıtçıktı; üzerinde ince ince yazılmış altı yedi satır vardı. Altı yedi satır... Muhittin hemen bunları gözden geçirdi.

Ve bir saniye geçmeden, dolabın yanındaki koltuğa yığıldı. İlk defa olarak, Macide'nin kendisini aldattığını öğrenmişti.

Bu sefer kudurmuş coşkunun bir hiddet damarlarını yaktı, sinirlerini kavurdu. Aldanmak! Bu kelime ruhunun içinde bir kestane fişeği gibi patladı. Demek ki aldanmıştı. Fakat nasıl? Hemen avcunun içine korkmuş gibi buruşarak sinen pembe kâğıdı açtı. İmzaya ve tarihine baktı. İmza=Kamil. Tarih Kânunuevvel¹⁹ 333²⁰. Hayalinde bir vak'a çerçevesi teressüm²¹ etti: 333 Kânunuevvelinde Muhittin iki ay kadar Peşte'ye²² gitmişti. İşte o zaman, Macide tereddüt etmeksizin kendisini Kamil'in, Muhittin'in o pek sıcak ve samimi arkadaşının kolları arasına atıyor!

İşte o zaman... Fakat bunlardan hangisi daha kabahatli? Vak'a nasıl cereyan etmiş? Bunlar eskiden de görüşüyorlar mı imiş? Bir sürü müziç²³ sual²⁴ zinciri, Muhittin'in beynine dolanarak sınımsız bir demir düğüm halini aldı.

Vak'a nasıl cereyan etmiş? Yine pembe kâğıda müracaat. Orada Kamil diyor ki:

“Ey dünyanın en güzel kadını! Artık bu çılgın sergüzeştimize²⁵ nihayet vermek lazım geliyor, bunu ben de senin kadar takdir ediyorum, çünkü Muhittin üç güne kadar İstanbul'da. Emin ol ki senin mukaddes²⁶ ve ilahî bir kadın olduğuna nasıl emin isem, Muhittin'in de yüksek bir vicdan taşıdığına kanaatim var. Teklifini kabul ettim, bu kâğıdı yak.”

16 Koku.

17 Özen.

18 Terk edilmiş.

19 Aralık ayı.

20 Miladi 1917 yılı.

21 Resim gibi şekillenme.

22 Macaristan'ın başkenti Budapeşte'nin doğu yakasına verilen isim.

23 Rahatsızlık veren.

24 Soru.

25 Serüven.

26 Kutsal.

Pembe kâğıtta yalnız bu mühim satırlar vardı, başka hiçbir izah yok. Haftalar geçti. Muhittin'in ruhunu didikleyen bu korkunç muamma aydınlanmadı. Muhittin gece sabahlara kadar uykusunu parçalayan bu müthiş ve inatçı düğümü çözemedi. Kamil'i görmek iştiyakı onu kudurtuyordu. Fakat Kamil Giresun'da idi, onu görmek için beklemek lazımdı. Beklemek yani aylarca bu müziç kâbusun azapları içinde kıvranmak...

Fakat bir gün ona haber verdiler: Kamil gelmiş, İstanbul'da imiş, Kadıköy'de bir ev tutmuş. Haber veren bir zabıt²⁷ idi, gülerek ilave etti:

- Daha tuhafı nedir biliyor musun? Gelirken bir köylü kıızıyla evlenmiş, onu da beraber getirmiş!

Muhittin, bir saniye beklemeden odasına koştu, revolverini²⁸ aldı ve sokağa fırladı.

On dakika sonra köprüde idi, iskele merdivenlerini inerken karşısına kalpaklı ve görklü bir adam çıktı, ilk bakışta tanıyamadı, fakat o: "Muhittinciğim..." diye bağıyordu: Kamil... Kamil, o kendisine şüphesiz dünyanın en yakıcı azaplarını çektiren adam. Muhittin mermer gibi durdu ve sert bir sesle:

- Ben de seni arıyordum.

Dedi.

- Mersi.

- Hem de bir buçuk aydan beri.

Kamil anlamadı:

- Bir buçuk aydan beri mi?

- Evet, Macide'nin ölümünden itibaren...

Kamil birdenbire sendeledi, parmaklığı tutmasaydı merdivenden arka üstü yuvarlanıyordu, hayretinden bir havuz gibi şişen gözlerini Muhittin'in gözlerine dikerek bağırdı:

- Macide öldü mü?

- Haberin yok muydu?

Kamil titriyordu.

---

²⁷ Rütbesi teğmenden binbaşığı kadar olan tüm askerlere verilen ortak ad.
²⁸ Samuel Colt tarafından icat edilen tamburlu tabanca.

- Hayır, katiyen. Zaten son aylarda İstanbul'dan hiç mektup alamamıştım. Burada da duymadım, ev aramak belasından...

İkisi de susuyordu. Atlar gibi merdivenleri indiler. Kamil boğazına sıkışan bir hıçkırık düğümünden kurtulmak istedi:

- Neden, hastalığı?

- Grip.

- İstanbul gribi?

Sözünü bitiremedi, gözlerindeki yaşlar, Kamil'in o kadar nefisini zorlamasına rağmen yanaklarında yuvarlandı. Ağlıyor! Bu manzara Muhittin'e çok tuhaf göründü. Ağlıyor, ne için?

Sordu:

- Ne için ağlıyorsun?

Kamil yarı itiraf etti:

- Hiçbir haber beni bu kadar müteessir²⁹ edemez. Ben Macide'yi evvela senin zevcen olduğu için, sonra da... Bilmem ne için fazlaca severdim.

Muhittin'in derhal erkeklik damarı tuttu, kan beynine sıçradı, Kamil'i kolundan tutarak, sürüklercesine deniz üstündeki parmaklığın تنها bir köşesine çekti, dişlerini sıkarak mırıldandı:

- Demek itiraf ediyorsun?

- Neyi?

- Alçaklığını...

Birbirlerine bakıştılar. İkisinin de ruhunda fırtına vardı. Kamil, boğazına kadar çıkan hıçkırıkları boğmaya çalışarak, sakin bir sesle söyledi:

- Artık muazzez bir ölünün arkasındayız. Gizlemeye ne lüzum var? İşte kısaca, bütün olan biteni sana anlatıyorum: Sen Peşte'ye gittiğin zaman sizin evin yarım kalan işlerini yapmak için haftada iki kere evinize uğruyordum. Bu salahiyeti³⁰ bana bizzat sen verdiğin için bunda tereddüt etmedim. Her gidişimde Macide beni kapının yanındaki misafir odasına alıyor, bana bir kahve yahut bir kadeh likör³¹ ikram ediyordu. Bunu tabiî gör, çünkü komilfo³² bir kadından

29 Kederli, üzüntülü.

30 Yetki.

31 Bir tür alkollü içki.

başka türlü hareket beklenmezdi değil mi... Ve sana yemin ederim, bu böyle, sen gelinceye kadar devam edecekti. Fakat bak, onu da, beni de çığırımızdan çıkararak ne oldu. O ki elbette dünyanın en namuslu, vazifesini bilir kadını idi. Dinle, bir sabah, fakat bilir misin nasıl bir sabah? Taze, kokulu ve çıldırtıcı bir ilkbahar sabahı. Ilık bir hava burundan girerek, bütün ciğerleri ve kanı dolaşarak orada kıvılcımlar tutuşturuyor. Her şey neşe içinde: Yollardaki ağaçlar, yeşil otlar, hayvanlar, hatta taşlar bile ve insanlar, insanlar ve kadınlar... Bir ilkbahar sabahı ki kışın karanlık ve vahşi günlerinden kurtulan bütün varlıkları coşturuyor, çılgın zapt olunmaz bir meserrete³³ boğuyor. Ben, bütün kendime mahsus acı felsefelerime rağmen, sebepsiz bir sevinçle evden çıktım, defterime baktığım zaman sizin eve uğramak mecburiyetinde olduğumu anladım, tramvaya atlayarak geldim. Zevcen zavallı Macide, o da tabiatın bu delişmen gününden çok kaynemiş olacak, beni taşkın bir meserretle karşıladı. Bana bir yerine üç likör verdi, mutat³⁴ haricinde kendisi de içti. Hemen havanın sarhoş edici güzelliğinden bahsettik, o, çiçeklerinin o gün her gününden daha güler yüzlü olduklarını anlattı ve görmek isteyip istemediğimi sordu. Memnun, kabul ettim, bahçeye çıktık. Bilmem sen mi yaptırmışsın, bahçede bir salıncak var...

Muhittin kesti:

- Yeter, anlatma, daha fazla dinleyemem, yalnız bir sual: Ondan sonra kaç defa görüştünüz.

Kamil biraz düşündü, sonra kekeleydi:

- Her gün, sen gelmeden üç gün evveline kadar. Üç gün evvel, birlikte düşündük, taşındık, sana karşı yaptığımız hakarete nihayet vermek istedik. Ben de bildiğin gibi, hemen Giresun Umuru Hukukiye Müdürlüğü'nü kabul ettim ve İstanbul'u terk ettim. O ise... Zavallı.

Kamil'in yüzü tekrar buruştu. Kıpkırmızı olan gözleri bu sefer fasılasız yaşlar dökmeye başladı. Hıçkırıkları arasında:

- Beni öldür. Bu senin hakkındır.

Dedi.

Muhittin... O da titriyordu. Asabi parmaklarıyla ceketinin düğmelerini büküyor, koparıyordu. Birdenbire sordu:

- Kamil doğru söyle onu sevdin mi?

32 Usul ve adaba uygun.

33 Sevinç.

34 Alışık.

- Evet, çıldırasıya. Hem hâlâ. O bunu bilmez, söylesem de inanmazdı. Zaten söyleyemedim, çünkü sana pek şiddetli bir merbutiyeti vardı.

Muhittin'in ruhunda bir boğuşma oldu. Kendisini Kamil'in yerine koydu, o bütün insanı delirten baharı ve bütün insanların vücudunda gizlenen hayvanî makineyi düşündü. Bunlar mücrimdirler³⁵, şüphesiz... Affetmeli miydi?

Birdenbire elini arkadaşının omuzuna vurdu:

- Kamil... Artık bundan bahsetmeyelim, sana karşı küçücük bir kinim bile yok.

Dedi ve hemen ayrıldı.

Köprü'nün üzerinde sağa sola koşuşan, kan içinde kalan, kimi bir servetin, kimi bir kadının, kimi bir lokma ekmeğin arkasında yuvarlanan insan yığınlarına baktığı zaman:

- Bunlar ölecek... diye mırıldandı, madem kör talihin birer oyuncayıyız?" (Safa, 1918, 8-11).

Sonuç

Peyami Safa, sıradan insanların yaşamları boyunca karşılaşılabilecekleri hemen hemen her olayı ve sorunu hikâyelerinin ana malzemesi hâline getirmiştir. Kimi zaman sıradan bir insanın ailesini geçindirmek için sabah akşam iş bulma gayretini anlatırken kimi zaman da cinsel arzularla hareket eden iki âşğın yaşadıklarını anlatmıştır. Bir hikâyesinde hayat kadınlarının yaşamına odaklanırken bir başka hikâyesinde bir doktora ve onun hastasına odaklanır. İşte onun bu tavrı hikâyelerinde geniş bir konu yelpazesinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Hikâyelerinde geniş bir şahıs kadrosu vardır. Bu kadrodaki kadın kahramanların bir kısmı yoksulluk ya da savaş yüzünden kötü yola düşmüş kimselerken bir kısmı da evli olmalarına rağmen arzularının peşinde koşmayı tercih edip eşlerini aldatan, ahlak ve namus gibi değerlere sahip olmayan evli kadınlardır. Bu kadınların tam zıddı kadınlarla da karşılaşmak mümkündür. Ancak bunların daima azınlıkta olduğu görülmektedir.

Erkek kahramanların pek çoğu geçimini idame ettirmek için bir başkasına muhtaç olmayan, maddi açıdan pek de sıkıntı çekmeyen eğitilmiş, meslek sahibi kimselerdir. Avukat, polis, doktor gibi meslek gruplarına mensup olanlar daima erkeklerdir.

---

35 Suçlu.

Halkın yaşamını hikâyelerine konu olarak seçen yazar, dil ve üslupta da halktan yararlanmış, halkın anlayabileceği sade, açık ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Daha çok kısa ve kurallı cümleler kurmuştur.

Peyami Safa'nın hikâyelerinin bir kısmı kitaplarına girmemiş, gazete ve dergi sayfalarında kalmıştır. Bu çalışmada tam metni verilen "Oyuncak", kitaplarına girmeyen hikâyelerinden sadece biridir. "Oyuncak", *Hikâye Külliyyâtı* dergisinin 12. sayısında yayımlanan, yasak aşk ve ihanet konularına odaklanan kısa bir hikâyedir. Hikâyede eşinin ihanetini beklenmedik bir şekilde öğrenen bir adamın ihaneti öğrenme aşaması ve sonrasında yaşadıkları ayrıntıya girilmeden, en genel hatlarıyla anlatılmıştır.

KAYNAKÇA

- Aykol, Ufuk. "Kitabhâne-i Sûdî'nin Hikâye Külliyyâtı". *Türk Dili*, 115/801 (Eylül 2018): 101-106.
- Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 2000.
- Göze, Ergun. *Peyami Safa*. İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1987.
- Harmancı, Abdullah. "Peyami Safa Öykücülüğüne Tematik Bir Yaklaşım". *Erdem*, 62 (2012): 83-98.
- Nişanyan, Sevan. *Nişanyan Sözlük Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*. İstanbul: Liber Plus Yayınları, 2018.
- Okay, Orhan. "Peyami Safa" Maddesi. *Büyük Türk Klasikleri*. 13: 435. İstanbul: Ötüken-Söğüt, 2002.
- Safa, Peyami. *Oyuncak*. *Hikâye Külliyyâtı*. İstanbul: Matbaa-i Orhaniye, 12 (1918): 8-11.
- Safa, Peyami. *Hikâyeler*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2019.
- Şen, Can. "Peyami Safa'nın Hikâyeciliği Üzerine Bir İnceleme". *Türk Dili*, 684 (Aralık 2008): 574-581.
- Tarancı, Cahit Sıtkı. *Peyami Safa: Hayatı ve Eserleri*. İstanbul: Semih Lütfi Kitabevi, 1940.
- Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları, 2005.

اویونجاق

صدافته ایفا ایتشدی. اطرافده هرکس،
بوتون آرقه داشلری و اقرباسی ماجدهنی
« ناموس » دنیلن اسکی عصرلرک فضیلتی،
بو یکی عصرده بو یوک بره شق ایله طاشیان
بر بچک قادینلر آراسنده کوربورلردی .
عی الدین ، یالکز طاتی و تازہ بروجو .
ددن ، اینی بر حیات آرقه داشندن دکل،
بر وظیفه و فضیلت حواریسندن آبر بالدیغنی ده
دوشونوبوردی .

کونلرجه ، هفته لرجه ، آیلرجه زواللی
ماجده نیک خیالی کوزلرینک او کسندن
آبرلادی .

* *

بر کون قوتلی بر اشقیاق ، عی الدین
ماجده نیک ، اولوم کونندن بری کیرمه دیکی
اوداسنه سوروکله دی .

بو اوداده اولومک داغیته مادینی
شوخی و مست ایدیجی بر هوا واردی .
عی الدین ، شهورت بر حالده ،
ماجده نیک البسه دولابلرینه قوشدی .
او هر بری آبری بر خاطره طاشیان
رنک رنگ بلوزلری، صبا حلقری ساعتلرجه
اوپدی . دانتلر ، قورده له قیوریلری
آراسنه کیزلرین و ابدی قالمه قرار و برمش
کی کورونن محرم ، خصوصی و صمیمی
رایجه نی ، او وجودلرک دکل ، روحلرک
قوروسنه بکزه نی اسرارلی رایجه نی ایچدی،
و آغلادی .

بوتون او اییک بیغینلری صیجان
کوز یاشلریله ایصلاندیلر .

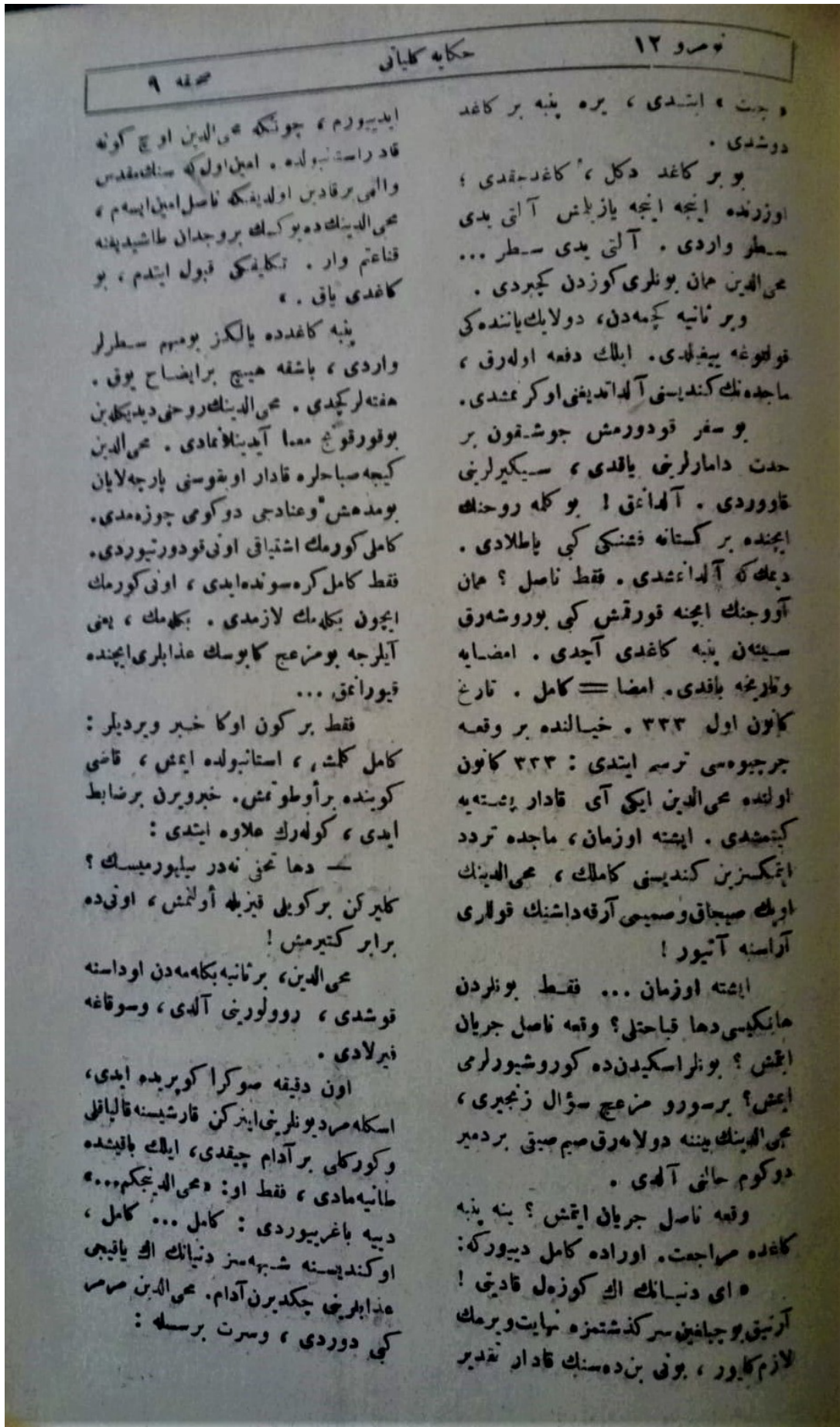
عی الدین ، اینجه بر اهتنامه، ماجده نیک
متروک البسه لرینی بر لرینه آسارکن

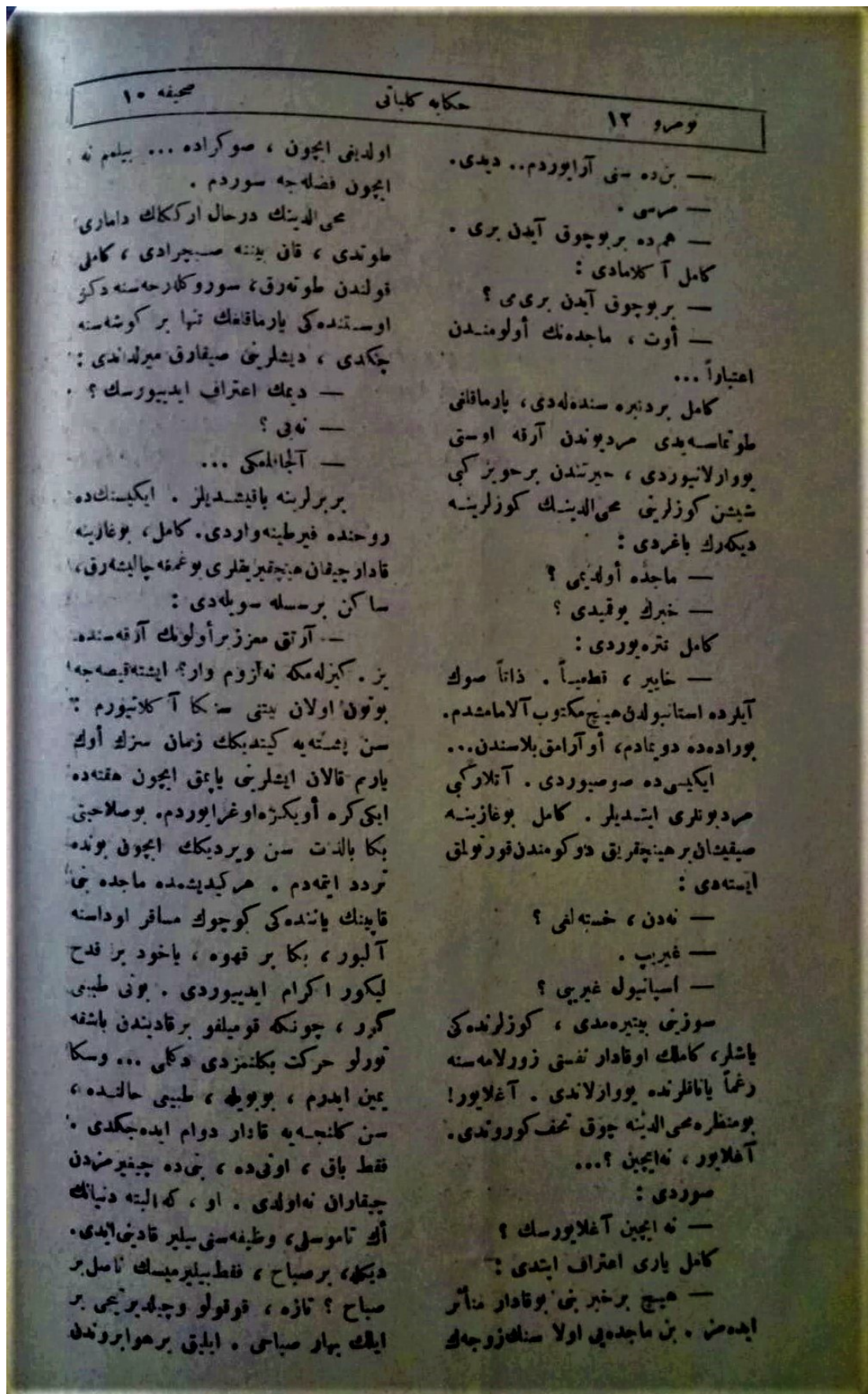
کدر و اضطراب نه در ؟ عی الدین
بونی ماجده نیک اولومندن سوکرا آکلادی .
حیاتک هیچ بر آجیبی ، چوق سو دیکی
زواللی قاریسنگ بو ابدی آبریلیشی قادار
اوبنی سارصماشدی .

بر تورلو ایتمه بوردی : دها بش
آلنی کون اول ، باغچه اوستنده کی نیک
اوداسندن، قارشیلقلی اسقامیلل آتارکن،
جیلغین ، شنن قهقهه لر فیدشقران ، او
دکلیدی ؟ ناصل، هانکی اسرارلی قوت،
بو تازہ ، صاغلام و قوتلی وجودی بر
هفته به وارمادن بو یله صاب صاری بر
موهیا حالته صوقدی ؟

عی الدین هر شیئه راضی ابدی :
کوتوروم قالیبه ، بوتون اولرینک و دکا .
نرینک یاغاسنه ، اولنجه به قادار آج
وسفیل یاغاسمه ... هر شیئه، هر شیئه،
یالکز بوکا دکل ، بو ملعون ، خبیث ،
فورقونج دشمنه : اولومه ! آه ، خایبر،
اصلا ...

یالکز قالدینی زمانلر ، ماجده نیک
فوطوغرافیلرینه ، بو جانسز فقط معزز
کولکه لره باقیور ، او یله ساعتلرجه
قالیوردی . دوشونوبوردی که هیچ بر قادی
ماجده قادار اسیل و یوکسک بر قلبه مالک
اوله مازدی . ازده واجلرندن بری کین
آسوده و مسود سنه لرلی خاطرلادی ،
آرالرنده کوچوک بر بهیخته شمشکی
بیله چاقماشدی . اونلر کیم یوی ایکی
ذره نیک امتزاجی کی برکشمش ، او قادار
اویغون یاشاشلردی . خصوصیله بو قادی
زوجلرک وظیفه سنی نه قادار متین بر

۱۲ نومرو
 ۱۰ صحیفه

اولدنی ایچون ، سوکراده ... بیلیم نه
 ایچون فضلجه سوردم .
 عی الدینک درحال ارککاک داماری
 طوتدی ، قان بینته سیجرادی ، کامل
 قولدن طوتهرق ، سوروکلارحسه دکی
 اوستنده کی یارماقنک تنها بر کوشه
 چکدی ، دیشلرینی صیقارق میرلدندی :
 — دیمک اعتراف ایدیورسک ؟
 — نه یی ؟
 — آلمامکی ...
 بربرلرینه بانیشدیلر . ایکنکده
 روحنده فیرطینه واردی . کامل ، بوغازینه
 قادار چیقان هینچیر یقلری بوغمه چالایشه
 ساکن برسسه سوله دی :
 — آراتق معزز بر اولونک آرقه سنده .
 یز . کیزله مکه نه آروم وار : ایشته قیسه
 بوتون اولان یتنی سکا آکلانیورم ؟
 سن بشته یه کیتدیکلک زمان سزک اولک
 یارم قالان ایشلرینی یاقی ایچون هفتده
 ایکی کره اویکیزه اوغرا یوردیم . بوسلاجتی
 بکا بالنت سن ویردیکک ایچون بوند
 تردد ایتمدم . هر کیدیشمه ماجده بی
 قاپینک یاننده کی کوچوک مسافر اوداسنه
 آلور ، بکا بر قهوه ، یاخود بر قح
 لیکور اکرام ایدیوردی . بونی طبیی
 گور ، چونکه قومیلغو برقادیندن باشقه
 قولو حرکت بکلنمزدی دکلی ... وسکا
 عین ایدرم ، بوویله ، طبیی حالده ،
 سن کلنجه یه قادار دوام ایده چکلدی .
 فقط باقی ، اوننده ، بیده چیغیر سندن
 چیقاران نه اولدی . او ، که البته دنیاک
 ائک تاموسلی ، وظیفه سی بیلیر قادینی ایدی .
 دیکله ، بر صیباح ، فقط بیلیر مینسک ناسل بر
 صیباح ؟ تازه ، قولولو وجهلر بیجی بر
 ایلك بهار صیباحی . ایلدی بر هوا برونلن

— برده سی آرابوردیم .. دیدی .
 — صرسی .
 — هرده بر بوچوق آیدن بری .
 کامل آکلامادی :
 — بر بوچوق آیدن بری ی ؟
 — اوت ، ماجده نک اولومندن
 اعتباراً ...
 کامل بر دیره سنده له دی ، یارماقنی
 طوتماسه یدی هر دیوندن آرقه اوستی
 یورازلانیوردی ، هر سندن بر حویز کبی
 شیشن کوزلرینی عی الدینک کوزلرینه
 دیکه رک باغردی :
 — ماجده اولدینی ؟
 — خبرک بو قیدی ؟
 کامل نتره یوردی :
 — خاییر ، قطعیاً . ذاتاً سوک
 آیلرده استانبولدن هیچ مکروب آلاماشدم .
 بوراده ده دویمادم ، او آراتق بلا سندن ...
 ایکیسی ده سورصوردی . آتلارکی
 هر دیوتلری ایشدیلر . کامل بوغازینه
 صیقیران بر هینچ قیریق دو کومندن قور تولق
 ایسته دی :
 — نهدن ، خسته انی ؟
 — فیریب .
 — اسبابول غیریچی ؟
 سوزینی بیتیره مدی ، کوزلرنده کی
 یاشرلر ، کاملک اوقادار نفسی زورلامه سنه
 رغماً یا نالرنده یورازلاندی . آغلا یور !
 بو منظره عی الدینه چوق تحف کوروندی .
 آغلا یور ، نه ایچین ؟ ...
 سوردی :
 — نه ایچین آغلا یورسک ؟
 کامل یاری اعتراف ایشدی :
 — هیچ بر خبر بی یوقادار من اثر
 ایده سن . بن ماجده بی اولاسنک زوجه ک

